

El difícil diàleg amb un adolescent

La inseguretat porta mentides i mitges veritats

ESTHER ESCOLÁN

FOTO: DAVID BORRAT

L'adolescència és l'etapa en què es completa el procés d'identificació de les criatures, quan prenen consciència de la pròpia individualitat i diferència respecte als altres. Hi ha canvis d'interessos, de necessitats i de relacions amb l'entorn, essencialment amb els pares. "Els adolescents comencen a amagar el que senten i es manifesten de manera crítica, reclamen més distància i independència en una època marcada, a més, per les pors i inseguretats de l'adolescent, d'una banda, i les dels pares, de l'altra", apunta la psicòloga clínica i terapeuta familiar Teresa Planella. És un període, per tant, de divergències i tensions que en alguns casos pot portar a conductes com les mentides.

"Quan un adolescent creu que els seus actes no

estan en consonància amb els valors familiars, vol evitar un càstig i, sobretot, ser jutjat, pot recórrer a la mentida", afirma Planella. Pel que fa a les mentides més comunes entre els adolescents, els psiquiatres infantils i juvenils Jordi Sasot i Carles Patris afirmen que solen ser "les que estan relacionades amb el consum de drogues com l'alcohol, el tabac i el cànnabis, així com també amb els conflictes a l'escola, com el bullying, i les relacions personals". Tenir parella, el sexe o les males notes són temes en què els adolescents també poden obviar part de la realitat.

Acceptació social

Durant el camí cap a la vida adulta, als adolescents els serà més fàcil confiar en els seus iguals: amics que a priori no els jutjaran perquè estan en el mateix moment vital i amb qui comparteixen dubtes,

temors i problemes. Una situació que pares i mares no s'han de prendre com un atac o una falta de consideració, ja que, si miren enrere, segurament es reconeixen a ells mateixos en les excuses, mentides i mitges veritats dels seus fills i filles.

De fet, mentir és un comportament natural que apareix a partir dels dos anys i que està íntimament lligat a factors com la privacitat, la por, la frustració, evitar decebre els pares, etc. "Des de ben petits ens adonem que no sempre ens és beneficiós dir tota la veritat, que la sinceritat no sempre és possible ni convenient perquè pot portar inconvenients per a un mateix o per al nostre interlocutor", subratlla Teresa Planella. La terapeuta familiar afegeix que les mentides més contraproduents "són les que diem per no responsabilitzar-nos de les conseqüències dels nostres actes, per por a enfrontar-nos a situacions problemàtiques o a aquelles en què poden sortir perjudicades terceres persones". També poden falsejar-se emocions i sentiments que porten a interpretacions errònies de la realitat o a autoenganyar-nos, "tot i que les situacions més freqüents entre els adolescents són les mitges veritats, les que amaguen o neguen una part de la realitat", apunta Planella.

Parlar-hi des de petits
La veritat i la mentida tenen a veure amb la responsabilitat i la maduresa a l'hora d'enfrontar les dificultats i la coherència que cada persona mostra entre el que pensa, el que fa i el que vol, per la qual cosa, en opinió de Planella, "un marc de confiança entre

DIÀLEG. L'Alba parla de gairebé tot amb els seus pares, amb normalitat, tot i que reconeix que dels temes més íntims prefereix parlar-ne amb les amigues.

pares i fills facilitarà el diàleg i la comunicació, cosa que pot disminuir la necessitat de mentir dels adolescents, tot i que no ho garanteix del tot". Jordi Sasot i Carles Patris incideixen a fer especial èmfasi en "l'honestat, el respecte a la privacitat, la calma, la seguretat, la tranquil·litat i a generar confiança" des d'un bon principi. Els pares i mares han de ser veritables models a seguir: "Si les criatures veuen que els seus pares menteixen, entendran que és una conducta permesa i que no passa res si ells també ho fan", afegeixen Sasot i Patris, que recomanen que "pares i mares haurien d'aprendre també a respectar els moments d'intimitat dels seus fills i no caure en el parany d'un control excessiu de què fan i amb qui van, unes actituds que solen conduir a la mentida".

En aquesta situació està el Jorge Gutiérrez amb la seva filla Alba, de 17 anys.

Les parelles, el sexe i les notes són temes sobre els quals els adolescents poden mentir

"Cal respectar els moments d'intimitat dels fills", recomanen Jordi Sasot i Carles Patris

Tant ell com la seva dona, la Cristina, van voler crear un marc de diàleg, confiança i sinceritat a casa que fes que tant l'Alba com la Mar -l'altra filla de la parella- poguessin compartir amb ells els seus sentiments, pensaments, pors i inquietuds. "L'Alba és una noia molt oberta i parla de tots els temes a casa; aquest curs ha canviat d'escola i ho ha aprofitat per explicar-nos les seves impressions, com eren els seus nous companys i professors, etc.", explica Teresa Planella. En aquest sentit, el Jorge explica que una de les mitges veritats en què van enxampar l'Alba va ser quan "per arribar més tard a casa va adduir que la resta de la colla tenia permís per fer-ho". Una coartada que només va funcionar un cop, ja que després, parlant amb la resta de pares, el Jorge i la Cristina van descobrir que era mentida i que tots utilitzaven el mateix argument per arribar de festa més tard.

Conflictes clàssics

L'Alba, per la seva banda, afirma que no li costa confiar en els seus pares: "Quan es tracta de temes que em preocupen, em sento millor quan els hi explico i em donen la seva opinió i consells". De tota manera, reconeix: "Els temes més íntims els acoso-

tumo a parlar amb els meus amics". I els seus pares ho respecten.

Un dels moments que més maldecaps genera entre els pares és quan els fills comencen a sortir a les nits. "Les sortides, les nits, les festes, els horaris o els nous amics generen molts conflictes, i més quan els adults els vivim amb angoixa pel risc que comporten: accidents, alcohol, drogues, sexe, etc.", explica Teresa Planella. En aquest sentit, el Jorge explica que una de les mitges veritats en què van enxampar l'Alba va ser quan "per arribar més tard a casa va adduir que la resta de la colla tenia permís per fer-ho". Una coartada que només va funcionar un cop, ja que després, parlant amb la resta de pares, el Jorge i la Cristina van descobrir que era mentida i que tots utilitzaven el mateix argument per arribar de festa més tard.

El Jorge no recorda, no obstant, cap mentida

grossa de la seva filla: "I si ens ha mentit, ha tingut la sort que no l'hem enxampada!" afegeix, tot i que de seguida li ve al cap una altra mitja veritat que l'Alba va dir-los no fa gaire. Quan la seva mare va trucar-li perquè l'acompanyés a comprar, l'Alba va dir que no podia perquè estava preparant un treball de l'institut a casa d'una amiga. Al cap d'una estona, i quan la Cristina tornava de la feina, va veure aparèixer la seva filla en direcció contrària d'on viu l'amiga en qüestió. "Sa-

mare va preguntar-li directament on havia estat, i ella va acabar reconeixent que en realitat havia passat la tarda amb un amic especial", explica el Jorge. Aquestes situacions no van més enllà d'una xerrada posterior entre pares i filla "per fer-li entendre que amb mentides només s'enganya a ella mateixa", explica el Jorge.

I quan ens menteixen?

Què cal fer si ens menteixen? "En primer lloc, cal confrontar-ho i centrar-

Com podem detectar que menteixen Alguns senyals d'alarma

Hi ha diversos senyals que poden indicar-nos que els nostres fills ens estan mentint. En primer lloc hem d'observar si hi ha algun comportament poc habitual o diferent, i després, a nivell físic, també podem detectar algun senyal sospitos. "La postura del cos és un bon indicatiu, ja que quan mentim normalment no parlem de cara, sinó una mica girats", expliquen els psiquiatres juvenils Jordi Sasot i Carles Patris. Uns braços creuats o despleats però sense moure les mans també denoten incomoditat, com ho fa no mirar directament als ulls de l'altra persona o gratar-se molt el nas. "I a nivell verbal poden emprar-se evasives o frases preparades per guanyar temps a l'hora de pensar una versió o excusa millor".

L'explorador reprimat

Jaume Funes

Recuperar-se de l'etiqueta

S'acaben les vacances. Torna el nou curs i molts adolescents que no van acabar al juny amb bona sintonia amb l'escola hauran de plantejar-se què fer i on. Aquest serà el curs de la formació professional segregadora i dels nous invents per mantenir les experiències alternatives acollidores dels joves expulsats del sistema educatiu (els PQPI, les aules taller, etc.). Reviso les històries d'alguns d'aquests adolescents, de joves expulsats de l'escola, que van refer les seves vides gràcies a aquests suports singulars, i trobo el relat del David, 21 anys i una vida complicada, que ara, després d'anys d'acompanyament, té projectes de futur: "Com que els meus pares eren toxicòmans, a la placeta del bloc on vivia, quan hi anàvem a jugar, els altres pares deien als seus fills que no s'ajuntessin amb mi... Baixava a la plaça i els pares agafaven els fills i els hi deien: «No, amb aquest no». Però jo no tenia la culpa que els meus pares fossin toxicòmans. Em preguntava: «Per què? Per què em deixen de banda?» Sempre m'han deixat de banda. Gairebé tota la meua vida m'he ajuntat amb els marroquins. Eren els únics que s'ajuntaven amb mi i a l'hora de la veritat estaven amb mi. Ara em fa gràcia. Ha passat molt de temps, passo pel mateix lloc i hi ha aquells pares, i els seus fills estan molt pitjor. No tenen feina o estan ficats en problemes de drogues. Em vénen ganes de dir-los: «Amb tot el que he hagut de passar i mira com estic, i el teu fill...» La vida pot canviar tant! Però si no trobes algú que estigui per tu tot t'és igual".

Trobar oportunitats

És tan sols un dels exemples que podria transcriure. De tots brulla la mateixa conclusió: tot èxit educatiu està associat a no ser estigmatitzat i a trobar les oportunitats educatives adequades en el moment oportú. El mal alumne, les males companyies, l'adolescent dolent, l'estudiant incompetent... En un moment que l'infant o l'adolescent no ho pot entendre o ho troba injust, algú classifica i envia per carrerons sense sortida a qui pot alterar els hipotètics bons resultats de la vida o l'escola. Enviats a l'exili educatiu es confia que l'atzar farà que surtin del fracàs. Però si alguna cosa està demostrada és que si no troben una institució i un educador disposats a acompanyar-los un llarg tram i ajudar-los a descobrir-se competents i útils, continuaran sentint que ja no val la pena canviar.

Jaume Funes és psicòleg, educador i periodista

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència